

JACQUES LE GOFF, *Trgovci i bankari u srednjem vijeku*,
Kulturni informativni centar - Jesenski i Turk, Zagreb, 2014., 147 str.

Nakladničke kuće Kulturni informativni centar i Jesenski i Turk u svojoj biblioteci *Što znam?* objavili su u jesen 2014. knjigu francuskoga povjesničara Jacquesa Le Goffa *Trgovci i bankari u srednjem vijeku*. Nakon uvoda, knjiga sadrži četiri glavna poglavlja, a na kraju se nalazi bibliografija i sadržaj.

Već u uvodnom dijelu (str. 5-10) Le Goff naglašava kako je ovo djelo "ograničenih ambicija". Zapravo, autor ističe da je iz njega izbačeno sve što nije sigurno, što nije potvrđeno dokumentima i radovima, odnosno ono što je još uvijek predmet diskusija među povjesničarima i stručnjacima.

Prvo poglavlje nosi naslov "Profesionalna djelatnost" (str. 11-44) i u njemu autor na početku ističe ulogu "trgovinske revolucije" koja se odvijala na području srednjovjekovnoga kršćanskog svijeta od 11. do 13. stoljeća, kao i određene pojave koje se vežu uz nju. Nakon toga u središte razmatranja Le Goff je stavio dva različita tipa trgovaca. Prvi je bio putujući trgovac koji je obilježio razdoblje do kraja 14. stoljeća. Istaknute su različite prepreke na koje je nailazio putujući trgovac bilo kopnenim ili pak riječnim ili morskim putovima. Krajem 14. stoljeća, kad je razvoj organizacije trgovine i njezinih metoda bio na vrhuncu, pojavio se drugi tip trgovca, bio je to sjedilački trgovac. Zbog promjene trgovinskih struktura ovaj je trgovac svoje poslove počeo obavljati

iz vlastitoga mjesta. Trgovinske metode usavršene su kroz određene vrste osiguranja, pojavu mjenice te uvođenje knjigovodstva. Na kraju poglavlja Le Goff postavlja pitanje možemo li srednjovjekovnoga trgovca smatrati, ako ne kapitalistom, onda barem pretečom kapitalizma?

U drugom poglavlju s naslovom "Društvena i politička uloga" (str. 45-74) Jacques Le Goff opisuje trgovca u onim trenucima kada se on ne bavi svojim uobičajenim poslovima, odnosno kupovinom ili prodajom robe, nego promatra njegovu ulogu u društvenom i političkom životu. Tako opisuje odnos između velikih trgovaca i plemstva kao i njihovu težnju da uđu u plemićki stalež. Zatim odnos trgovca prema gradskim staležima kao i prema seljacima. Trgovci, a posebno oni veliki i najbogatiji, s vremenom su ušli i u strukture vlasti. Svoju ekonomsku moć koju su stekli kao trgovci-bankari željeli su okruniti političkom moći. Veliki su trgovci tako stekli određeni politički utjecaj na vladare i suverene, a vladari su ih prihvatili zbog financijskih i ekonomskih usluga koje su trgovci-bankari pružali. Na kraju poglavlja Le Goff se osvrće i na neke od velikih građanskih obitelji koje su ekonomsku i političku moć razvile tijekom 14. i 15. stoljeća.

U trećem poglavlju s naslovom "Vjerski i moralni stav" (str. 75-106) opisan je odnos između Crkve i trgovca.

Autor naglašava kako se često ističe da je Crkva svojim stavom prema trgovcu gušila njegovu profesionalnu djelatnost i omalovažavala ga u društvu. Ujedno navodi kako je u gotovo svim crkvenim dokumentima trgovina označena kao nečasno zvanje. Kao razlog zašto je Crkva imala takav stav Le Goff navodi njezinu osudu pohlepe za zaradom i lihvarstvo, a svakako treba imati u vidu da su u to vrijeme Židovi igrali važnu ulogu u međunarodnoj trgovini na Zapadu. No, u stvarnosti Crkva nije mogla zabraniti trgovinu, pa čak ni u vrijeme križarskih ratova. Štoviše, s vremenom je ublažila svoj stav prema trgovcu i njegov je rad počela smatrati korisnim i neophodnim. Autor navodi brojne primjere gdje su trgovci činili dobročinstva, a poznati su i primjeri gdje su veoma bogati trgovci razdijelili svoje bogatstvo i povukli se u samostane.

Zadnje poglavlje nosi naslov "Uloga u kulturi" (str. 107-135) i u njemu je prikazana trgovčeva uloga u kulturnom životu srednjega vijeka. Trgovac je tijekom razvijenoga srednjeg vijeka značajno doprinio laicizaciji kulture. Da bi se mogao baviti svojim poslom, trgovac je prije svega morao znati pisati i računati, a ako se pri tome bavio međunarodnom trgovinom pa je morao putovati u daleka mjesta, onda se od njega tražilo poznavanje zemljopisa i povijesti. Osim toga trgovac je doprinio i širenju pučkoga (nacionalnoga) jezika. Autor posebno ističe trgovce mecene. U razdoblju razvijenoga, a posebno kasnoga srednjeg vijeka trgovac je doprinio i razvoju umjetnosti. Le Goff na ovom mjestu ističe kako bi se moglo govoriti o smjeni generacija, jer trgovac iz toga razdoblja više nije tako snažno zainteresiran za ulaganje u posao. Bogatstvo

koje se u obitelji stjecalo generacijama trgovac je sad ulagao u nešto drugo, a do izražaja su posebno došla umjetnička djela i kulturna dobra.

Čitajući knjigu Jacquesa Le Goffa *Trgovci i bankari u srednjem vijeku* čitatelj će uvidjeti, prije svega, da je autoru bio cilj prikazati trgovca u onim trenucima kada se on nije bavio samo trgovinom. Autor trgovinu poima ne samo kao profesionalnu djelatnost trgovca, nego i kao najvažniju poveznicu različitih zemljopisnih područja, civilizacija i naroda. Ovo djelo ima i svojih nedostataka, čega je autor veoma svjestan i što sam jasno naglašava. Pišući o srednjovjekovnom trgovcu-bankaru Le Goff je opisao trgovca koji je potjecao iz kršćanske Europe i to iz zapadnoga dijela. Kao savršen primjer trgovca-bankara poslužio mu je talijanski trgovac, i to ne zbog toga što je o njemu sačuvano najviše podatka, nego što je bio najnapredniji. Autoru je jasno da je time izgubio na širini pogleda jer je isključio utjecaj bizantskoga i muslimanskoga trgovca. Jednako tako autor je iz opisa isključio i trgovca ranoga srednjeg vijeka ne želeći se upuštati u brojne rasprave i teze o njegovoj važnosti, naravi posla, kao ni o njegovoj nacionalnosti ili još zamršenije o njegovu porijeklu. Le Goff je tako u središte promatranja stavio trgovca iz razvijenoga i kasnoga srednjeg vijeka. Ovo djelo Jacquesa Le Goffa, *Trgovci i bankari u srednjem vijeku*, prvi se put pojavilo na francuskom jeziku 1957. godine i poslije toga je objavljeno u nekoliko izdanja. Na hrvatski jezik knjiga je prvi put prevedena 2014. godine i sigurno će svojim veoma zanimljivim sadržajem privući svakoga znatiželjnika medievistike.

Goran Mijočević